

Asia: VN/12531/2021

LAUSUNTOPYYNTÖ VAMMAISPALVELULAINSÄÄDÄNNÖN UUDISTUKSESTA

Lausunnonantajan tausta

1. Vastaaajan taustaorganisaatio

Joku muu

Yleistä hallituksen esitysluonnoksesta

2. Ovatko esitysluonnoksen pykälät selkeitä?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

Kirkkohallituksen mielestä esitysluonnoksen pykälät ovat pääosin selkeitä, mutta kaipaavat selkiyttämistä vielä joidenkin sanavalintojen osalta. Erityisesti lain joustavuutta kuvaavat ilmaisut, kuten "välttämätön" "tavanomainen elämä" tai "kunta voi järjestää", voivat huonoimmassa tapauksessa, johtaa siihen, että lakia tulkitaan tarkoitettua tiukemmin.

3. Tukevatko pykälien perustelut hyvin lain soveltajaa?

Eivät pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

Kirkkohallituksen mielestä pykälien perusteluissa on tulkinnan varaa. Vammaisen ihmisen määritelmä poikkeaa jossain määrin YK:n vammaissopimuksen määritelmästä. Tämä voi vaikuttaa lain soveltamiseen, niin että vamman vuoksi välttämättömiä palveluita tarvitsevia ihmisiä jää lain soveltamisen ulkopuolelle.

4. Vahvistaako esitys vammaisten henkilöiden yhdenvertaisuutta?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

Kirkkohallituksen mielestä lakiesitys edistää vammaisten ihmisten yhdenvertaisuutta suhteessa vammattomiin ihmisiin. On tärkeää painottaa sitä, kuinka vammaispalveluiden tarkoituksena on tasavertaistaa vammaisten ihmisten toimijuutta ja osallisuutta yhteiskunnassa.

Kirkkohallitus on huolissaan juuri vammautuneiden ikääntyneiden ihmisten asemasta, esimerkiksi suuri osa näkövammoista tapahtuu vasta myöhempinä ikävuosina. Vaikeus päästä vammaispalvelujen piiriin voi vaikuttaa kielteisesti henkilön tuloihin ja vie erityisen paljon ihmisen voimavaroja.

Vammaisten ihmisten osallisuus ja yhdenvertaisuus eivät toteudu parhaalla mahdollisella tavalla, jos vamman takia välttämättömistä palveluista pitää maksaa aiempaa enemmän.

Esityksessä erittäin hyvää on diagnoosineutraalisuus. On tärkeää, ettei kukaan vamman vuoksi vammaispalveluita välttämättä tarvitsevista ihmisistä jää niiden ulkopuolelle, esimerkiksi osa autismi- ja neurokirjon ihmisistä tai lievästi kehitysvammaisista henkilöistä.

5. Lisääkö esitys vammaisten henkilöiden osallisuutta yhteiskunnassa?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

Kiitämme erityisesti läpi esityksen kulkevaa yksilöä painottavaa tulokulmaa.

6. Parantaako esitys vammaisen henkilön mahdollisuuksia saada yksilöllisen tarpeensa mukaisia palveluita vamman tai sairauden laadusta riippumatta?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi

Kirkkohallituksen mielestä vammaisen ihmisen yksilöllisiä tarpeita tulee korostaa.

7. Mitä haluaisit ehdottomasti säilyttää esityksessä ja miksi (asiakokonaisuus, pykälä, kohta perusteluissa tms.)? Mainitse avovastauksessa (lyhyesti) enintään kolme asiaa.

-

1.

Kirkkohallituksen mielestä laki on kokonaisuudessaan erittäin tärkeä YK:n vammaissopimuksen toimeenpanoa ajatellen. Viittomakielisten ihmisten ja heidän perheidensä yhdenvertaisuutta palvelujen kentässä on tuotu hyvin esille esimerkiksi valmennuksen osalta.

2.

-

3.

-

8. Mitä haluaisit ehdottomasti poistaa tai muuttaa esityksessä ja miksi (asiakokonaisuus, pykälä, kohta perusteluissa tms.)? Mainitse avovastauksessa (lyhyesti) enintään kolme asiaa.

-

1.

Kirkkohallitus ehdottaa, että asiakasmaksujen osalta huomioitaisiin aina vammaisen ihmisen kokonaistilanne ja taloudellinen etu. Tässä esityksessä lisääntyvät maksuehdotukset voivat lisätä taloudellista huono-osaisuutta perheissä, joissa on vammainen lapsi. Ikääntyneille vammautuneille siirtyminen sosiaalihuoltolain piiriin on useissa tapauksissa taloudellinen lisärasite. Kehitysvammaisiin henkilöihin kohdistuvat maksut eivät saisi kasvaa, sillä he elävät usein jo valmiiksi minimitulojen varassa.

2.

-

3.

-

9. Ottaako esitys riittävästi huomioon vammaisten lasten tarpeet?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

Kirkkohallitus kiittää, että pykälissä on otettu huomioon vammaiset ja viittomakieliset lapset sekä heidän kuulemisensa itseään koskevissa asioissa.

Erittäin hyvä lähtökohta laille on lapsen asuminen ensisijaisesti omassa kodissa ja palvelujen antaminen kotiin. Hyvää on, ettei vammaista lasta enää sijoitettaisi kodin ulkopuolelle lastensuojelulain nojalla, vaan kodin ulkopuolisesta asumisesta säädetään vammaispalvelulaissa.

Henkilökohtaiselle avulle ei tule asettaa alaikärajaa, vaan sitä tulee voida saada lapselle aina sellaisiin asioihin, joita saman ikäiset vammattomat lapset jo yleisesti tekevät ilman vanhempaa.

Taloudellista tukea esimerkiksi harrastusvälineen hankkimiseen tulisi saada täysimääräisesti. Vammaisten lasten harrastusvälineet ovat hinnaltaan usein moninkertaisia verrattuna vammattomien lasten harrastusvälineisiin.

10. Voidaanko esityksen mukaisilla palveluilla vastata kattavasti hengityshalvauspotilaiden palvelutarpeisiin?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

Kirkkohallitus pitää hyvänä, kuinka esitys vastaa hengityshalvauspotilaiden palvelutarpeisiin. Potilasstatuksen poistuessa heidän yhdenvertaisuutensa suhteessa muihin vammaryhmiin lisääntyy.

Soveltamisala

11. Onko lain soveltamisala tarkoituksenmukainen?

Ei pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

Kirkkohallituksen mielestä huomiota tulee kiinnittää erityisesti vielä vammaisen ihmisen taloudellisen edun toteutumiseen. Vammaiset ihmiset ovat jo entuudestaan Suomessa köyhimpiä. Heidän taloudellista asemaansa ei saa entuudestaan kurjistaa, vaan riskit siihen liittyen tulee huomioida erityisen hyvin.

Vammaisuuden määritelmässä on paikoitellen ongelmallisuutta. Esimerkiksi toimintakyvyn arvioinnissa on käytettävä erityistä harkintaa ja otettava huomioon lääketieteellisen arvioinnin lisäksi vammaisen ihmisen oma kokemus.

Palvelut

12. Ottavatko valmennusta, henkilökohtaista apua ja erityistä tukea koskevat säännökset kokonaisuutena arvioiden riittävästi huomioon eri tavoin vammaisten henkilöiden tarpeet?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

Kirkkohallitus kiittää, että esityksessä huomioidaan yksilö kautta linjan.

13. Onko valmennusta koskevien pykälien (7-8 §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

Kirkkohallituksen mielestä vammaisten ihmisten osallisuutta ja yhdenvertaisuutta yhteiskunnassa tulee tukea kaikin eri tavoin. Vammaisten ihmisten työllisyys on yksi merkittävä kanava tähän.

Esimerkiksi kehitysvammaisten ihmisten palkkatyöhön pääsemiseksi tarvitsema työhönvalmennus tulee ottaa mukaan vammaispalvelulakiin eikä siirtää sosiaalihuoltolain harkinnanvaraiseksi palveluksi.

Vammaisten vanhempien tarvitsema apu ja tuki lastenhoidossa on jaksamista ja hyvinvointia lisäävä tekijä.

14. Esityksessä ns. kuntouttavan varhaiskasvatuksen järjestäminen vammaispalvelulain mukaisena valmennuksena edellyttää palvelun maksuttomuudesta säätämistä varhaiskasvatuksen asiakasmaksulaissa ja kuntien menettämän asiakasmaksutulon korvaamista kunnille vuosittain osana tähän esitykseen käytettävissä olevaa valtionosuutta.

Onko varhaiskasvatuksen järjestäminen vammaispalveluna tarkoituksenmukaista?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi

Kirkkohallituksen mielestä esitys lisää vammaisten lasten yhdenvertaisuutta suhteessa vammattomiin lapsiin sekä on jaksamista lisäävä tukitoimi koko perheelle.

15. Onko henkilökohtaista apua koskevien pykälien (9-11 §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi

-

16. Onko erityistä tukea koskevien pykälien (12-13 §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

Kirkkohallitus huomauttaa, että vammaisella henkilöllä voi olla erityisen vaikea päästä tuetun päätöksenteon piiriin, jos hänellä ei ole läheisiä, jotka auttaisivat häntä tekemään päätöksiä.

On tärkeää, että vammaispalveluiden sosiaalityöntekijälle asetetaan velvollisuus auttaa tuettua päätöksentekoa tarvitsevia asiakkaita.

17. Onko erityisestä osallisuuden tuesta tarpeellista säätää palveluna (12 § 2 mom. 1 kohta)?

Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi

-

18. Onko tuetusta päätöksenteosta tarpeellista säätää palveluna (12 § 2 mom. 2 kohta)?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi

Kirkkohallituksen mukaan tuettu päätöksenteko tulee olla mukana laissa, kuten YK:n vammaissopimus edellyttää. Ihmisarvoon liittyy se, että jokainen ihminen tulee kuulluksi ja vaikuttaa itseään koskevista asioista.

19. Onko vaativasta moniammatillisesta tuesta tarpeellista säätää palveluna (12 § 2 mom. 3 kohta)?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi

Vaativasta moniammatillisesta tuesta on erittäin tärkeää säätää vammaispalvelulaissa, jotta palveluilla säilyy lakiperusta. Palvelut ovat erittäin tärkeitä monille erityisen haavoittuvassa asemassa oleville vammaisille henkilöille, jotka tarvitsevat vammansa vuoksi paljon tukea.

20. Onko asumisen tuen pykäläkokonaisuus (14-17 §) tarpeenmukainen?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

YK:n vammaissopimuksen 19 artiklan mukaan vammaisen henkilön tulee yhdenvertaisesti muiden kanssa voida valita asuinpaikkansa sekä se, missä hän asuu ja kenen kanssa.

21. Onko säännös vammaisten lapsen asumisesta kodin ulkopuolella tarkoituksenmukainen?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

Kirkkohallituksen mielestä vammaisella lapsella on oikeus perheeseen ja tätä oikeutta tulee tukea. On tärkeää, että lapsen asumisesta kodin ulkopuolella säädetään vammaispalvelulaissa eikä sosiaalihuoltolaissa. Vammaisia lapsia ei saa enää ottaa huostaan vamman vuoksi, jos heillä ja heidän perheillään ei ole lastensuojelun tarvetta. Tilanteet, missä vammaisen lapsi ei voi enää asua vamman vuoksi kotona, ovat hyvin raskaita perheille. Lastensuojelussa ei ole välttämättä vamman vaativaa erityisosaamista, ja huostaanoton myötä vanhemmat menettävät vaikutusmahdollisuuksia lapsensa elämään. Lastensuojelulakia saa käyttää vammaisten lasten kohdalla vain silloin kun kriteerit lastensuojelulle täyttyvät. Uuden lain myötä kustannukset kodin ulkopuolella asuvan lapsen perheelle eivät saa moninkertaistua. On riski, että jo entuudestaan kuormittuneet perheet kuormittuvat lisää kohtuuttomasti kasvavan maksukuorman alla.

22. Onko lyhytaikaista huolenpitoa koskeva pykälä (18 §) sisällöltään tarkoituksenmukainen?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi

Kirkkohallituksen mielestä lyhytaikaisen huolenpidon pykälä on tärkeä. Se mahdollistaa vammaisesta läheisestään huolta pitävälle työssäkäymisen, opiskelun sekä riittävän levon. Pykälä lisää perheiden hyvinvointia. Parhaimmillaan se edistää vammaisen ihmisen osallisuutta ja esimerkiksi vammaisen nuoren itsenäistymistä.

23. Onko päivätoiminnasta (19 §) tarkoituksenmukaista säätää vammaispalvelulaissa?

Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi

-

24. Onko tarkoituksenmukaista, että työtoiminnasta ja työllistymistä tukevasta toiminnasta ei säädetä vammaispalveluissa, jos niistä säädetään sosiaalihuolto- tai muussa laissa?

Ei

Perustele tarvittaessa kantasi

Kirkkohallituksen mielestä työllistymistä tukevasta työtoiminnasta ja työhönvalmennuksesta tulee säätää vammaispalvelulaissa. Jatkossa on tärkeää kehittää ja edistää vammaisten ilmisten työllistymistä laajemmin.

25. Onko liikkumisen tuen toteuttamistapoja tarpeellista monipuolistaa 22 §:ssä ehdotetulla tavalla?

Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi

-

26. Mikä on näkemyksenne liikkumisen tuen määrää (23 §) ja laajuutta (24 §) koskevista säännöksistä?

Ei kantaa.

27. Onko taloudellista tukea koskeva pykälä (25 §) tarkoituksenmukainen?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

Kirkkohallitus on sitä mieltä, että yhdenvertaisuus suhteessa vammattomiin ei toteudu, jos vamman vuoksi välttämättä tarvittun välineen tai teknisen ratkaisun hankintakustannuksista korvataan vain puolet ja vammaisen ihminen joutuu maksamaan itse toisen puolen.

28. Vammaispalvelulaki käsitellään eduskunnassa syksyllä 2022. Tavoitteena on lain voimaantulo 1.1.2023. Siirtymäsäännöksillä on tarkoitus antaa hyvinvointialueille aikaa lain toimeenpanoon. Alkuvaiheessa päätösten muuttaminen uuden lain mukaisiksi vaatii paljon taloudellisia- ja

henkilöstövoimavaroja. Tämän vuoksi uudet erityistä osallisuuden tukea ja tuettua päätöksentekoa koskevat säännökset tulevat voimaan vasta 1.1.2025.

Helpottavatko voimaantulo- ja siirtymäsäännökset (33 ja 34 §) lain toimeenpanoa?

Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi

-

Kehitysvammalaki

29. Vastaavatko kehitysvammalain (muutettuna) voimaan jäävät itsemääräämisoikeuden vahvistamista ja perusoikeuksien rajoittamista koskevat säännökset riittävästi väliaikaiseen sääntelyn tarpeeseen?

Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi

-

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista

30. Ovatko sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annettuun lakiin ehdotetut muutokset tarkoituksenmukaisia?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

Kirkkohallitus on sitä mieltä, että vammaisen ihmisen maksukyky tulee arvioida aina palvelusuunnitelmaa tehtäessä ja samalla tulee tehdä myös päätös maksuhuojennuksista sekä korjata sitä tarvittaessa myöhemmin.

31. Onko ehdotus vammaisen lapsen kodin ulkopuolisesta asumisesta perittävästä maksusta mielestäsi onnistunut?

Ei

Mikäli vastasit Ei, miten säätäisit maksun perusteista?

Kirkkohallituksen mielestä esitys on kohtuuton ja sitä pitää muuttaa. Suurin ehdotettu maksu on nykyiseen verrattuna moninkertainen. Nyt maksu on määräytynyt lapsen omien tulojen eli lapsilisän ja vammaistuen perusteella. Vammaisen lapsen vanhemmat saattavat ajautua muutoinkin kuormittavassa elämäntilanteessa sinnittelemään ja pitämään lapsen kotona selvitäkseen taloudellisesti. Kirkkohallitus on huolissaan, etteivät myöskään lapsen oikeudet tämänkaltaisessa tilanteessa toteudu.

Esityksen vaikutukset

32. Antavatko esityksen arvioidut ihmisvaikutukset (vammaiset lapset ja aikuiset, iäkkäät henkilöt) oikean kuvan uudistuksen vaikutuksista?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

Kirkkohallituksen mielestä ihmisvaikutuksia arvioidaan esityksessä pääsääntöisesti suhteellisen realistisesti. Lapsivaikutusten arvioinnissa ei välttämättä tunnisteta riittävästi kaikkia negatiivisia vaikutuksia, joita uudistuksella voi olla vammaisiin lapsiin ja heidän perheisiinsä.

33. Onko arvio esityksen kustannus- ja henkilövaikutuksista mielestänne realistinen?

Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi

-

34. Muut vapaamuotoiset huomiot esityksestä.

Kirkkohallituksen mielestä on vaarana, että joistakin vamma ryhmistä tulee välinputoajia, kuten henkilöistä, joilla on autismikirjon häiriö, sisäkorvaistute tai kognitiivisen tason vamma.

Kielikysymystä ei mainita muutosehdotuksessa. Puhekyvyttömillä kehitysvammaisilla, voi kuitenkin olla äidinkieli, mikä olisi tärkeä ottaa huomioon palveluissa, esimerkiksi ruotsinkielisten kehitysvammaisten osalta.

Saloranta Teija
Kirkkohallitus